

16. Combacau J. Le droit international: bric-à-brac ou système? / Jean Combacau // Archives de philosophie du droit. – 1986. – Tome 31. – P. 85–105.
17. Pulkowski D. Narratives of Fragmentation. International Law between Unity and Multiplicity [Електронний ресурс] / Dirk Pulkowski. – Munich, 2005. – 15 p. – Режим доступу до тексту: www.esil-sedi.eu/english/pdf/Pulkowski.PDF.
18. Runersten M. Defining «Self-contained Regime» [Електронний ресурс] / Michael Runersten. – Lund, 2008. – 48 p. – Режим доступу до тексту: [http://www.jur.lu.se/Internet/Biblioteket/Examensarbeten.nsf/0/F7869D386052E808C1257432004AEB8D/\\$File/xsmall.pdf?OpenElement](http://www.jur.lu.se/Internet/Biblioteket/Examensarbeten.nsf/0/F7869D386052E808C1257432004AEB8D/$File/xsmall.pdf?OpenElement).
19. Zapatero P. Modern International Law and the Advent of Special Legal Systems / Pablo Zapatero // Arizona Journal of International & Comparative Law. – 2005. – Vol. 23, No. 1. – P. 55–75.
20. Flaminio Costa v. E.N.E.L. Judgment of 15 July 1964 [Електронний ресурс] / [Court of Justice of the European Communities]. – 1964. – Режим доступу до тексту: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61964J0006:EN:NOT>.
21. Comtois-Dinel E.-L. La fragmentation du droit international: vers un changement de paradigme [Електронний ресурс] / Eve-Lyne Comtois-Dinel // Lex electronica. – 2006. – Vol. 11, No. 2. – P. 1–22. – Режим доступу до статті: <http://www2.lex-electronica.org/articles/v11-2/comtoisdinel.pdf>.
22. Burke-White W.W. International Legal Pluralism / William W. Burke-White // Michigan Journal of International Law. – 2004. – Vol. 25. – P. 963–979.
23. Chopiton L. Unité ou fragmentation de l'ordre international public. Dissertation [Електронний ресурс] / L. Chopiton. – 2006. – Режим доступу до тексту: <http://blogdanblog.wordpress.com/2006/11/01/l-chopiton-dissertation-%C2%AB-unite-ou-fragmentation-de-l%E2%80%99ordre-international-public-%C2%BB/>.

Аметка Ф.А., КЮІ ОДУВС

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАТУСУ АВТОНОМІЇ В РЕГІОНАЛІСТСЬКІЙ ДЕРЖАВІ (на прикладі Іспанії)

В статье рассматривается проблема создания, функционирования автономии в унитарном государстве, в частности в Испании. Характеризуются полномочия национальных, административных автономий Испании, которые фактически приравнены в правах с субъектами федерации. Унитарное государство, в составе которого находятся автономные образования с широкими полномочиями, как в Испании, получили название – регионалистское государство.

The problem of creating, functioning the autonomy in the state, for example in Spain. The right of national, administrative autonomies in Spain, which are equal in right with subjects of federation. Initiated state, which consist of autonomies right of autonomies with unide rights gave names of rationalistic states.

Сучасні тенденції розвитку державності в деяких унітарних державах, у складі яких існують автономні утворення з досить широкими правами, які фактично прирівняні до повноважень суб'єктів федерації, призвели до появи нової форми державного устрою – регіоналістської

держави, що обґрунтовує актуальність теми наукового дослідження. Необхідність звернення до правового статусу автономії в унітарних державах спонукають існуючи у вітчизняній правовій доктрині думки, щодо реформування форми державного устрою України.

Проблема правового статусу автономії в унітарних державах вивчались як вітчизняними, так і закордонними вченими, серед яких можна виділити: В.Є. Чиркіна, А.А. Траніна, А.В. Подколзіна, В.А. Кряжкова, Р.А. Тузмухамедова та ін. Але, не зважаючи на існуючі наукові праці, в яких розглядаються політичні, історичні, правові аспекти статусу автономії в унітарних країнах, залишається багато дискусійних питань, відносно як самого інституту автономії в унітарних державах, та і регіоналістської держави безпосередньо.

Метою наукової статті є теоретико – правове дослідження правового статусу автономії в регіоналістській державі на прикладі Іспанії.

Створення автономії в унітарній державі дозволяє, з одного боку, вирішити ряд економічних, культурних, соціальних проблем, але, з іншої, може привести до виникнення інших: політичних, правових, і, нарешті, національних. У деяких країнах небажання центра наділити регіон (певної) самостійністю, або прагнення певного адміністративно-територіальної одиниці, регіону, до більшої самостійності, може привести до небажаних наслідків, і зокрема озброєних конфліктів, прикладом яких є Ізраїль, Грузія. Тому підходити до вирішення даного питання необхідно обережно, враховуючи історичні, національні, релігійні та інші особливості регіону. Дуже уважно треба ставитися до правового регулювання статусу автономії в тих державах, де їх більше однієї, як наприклад в Італії, Іспанії.

Правовий статус автономій у багатьох унітарних державах неоднаковий. Найбільш широкими повноваженнями наділена політична (законодавча) автономія. Нерідко її ототожнюють із правовим статусом суб'єкта федерації у федеративній державі. Але подібне порівняння є помилковим. Безсумнівно, регіоналістські держави мають деякі федеративні риси. Наприклад, Іспанія настільки пронизана федеративним духом, що експерти визначають її сучасний державний устрій як «федерація де-факто» [3, с. 22]. Тим часом, Конституція Іспанії 1978 р. уникає називати територіальний устрій Іспанії федерацією. Стаття 145 Конституції Іспанії закріплює: «У жодному разі не допускається створення федерації Регіональних автономних об'єднань» [4, с. 72–82]. Проти використання «федеральної» термінології в даному контексті виступають націоналістичні партії Каталонії й країни Басків, які вважають, що федеративний устрій зрівняє статус їх «історичних регіонів» із провінціями, що не володіють «особою культурно-історичною ідентичністю» [5, с. 56–65].

У цей час в Іспанії існують 17 регіональних автономних об'єднань, з них 4 – національні, а інші 13 – «історичні області». Із числа національних областей найбільш широку – політичну автономію мають: Країна Басків і Каталонія, що закріплено в Конституції Іспанії в III главі «Про регіональні автономні об'єднання» [1, с. 78] і у відповідних статутах. Зокрема, правовий статус Каталонії, що наділяє її широкими політичними правами, визначений Органічним Законом «Про статут автономії Каталонії» від 18 грудня 1979 року.

З початком періоду демократизації Іспанії широкого розмаху набув рух її автономізації. Проблема «національностей і регіонів» вийшла на якісний рівень. Тепер за надання самоврядування виступали не тільки національні області, але й багато історичних. У цих умовах представникам правлячого угруповання в конституційній комісії й палатах Кортесів вдалося домогтися розмежування національних і історичних областей. Автономія історичних областей в основі своєї регулюється Конституцією, а національних, ще і певними статутами. Кожна область, згідно із Конституцією володіє правом заявляти клопотання про надання автономії, розробляти й приймати статут про автономію для регіону [1, с. 20], причому придбання історичними областями повноважень як у національних автономії, можливо тільки через п'ять років.

Конституція Іспанії встановила структуру держави за наступною схемою: форма державного режиму визначається «соціальна, демократична правова держава», форма правління – «парламентська монархія», форма територіального устрою визначається як «держава автономій (самоврядних громад)», хоча конституція не дає їй ніякого визначення, і, спрямована вона на вирішення історичної необхідності – об'єднання всього національного й культурного різноманіття Іспанії в нову політичну одиницю. Зокрема, цей новий устрій повинен задовольняти цілям політичної автономії Каталонії й Країни Басків у рамках нової демократичної конституції. Конституція створює для цього основи незвичайної схеми політичної децентралізації – цю структуру важко «підігнати» під яке-небудь із існуючих визначень (унітарна, федеральна, інтегральна), – заснованої на праві «національностей і регіонів» Іспанії на автономію, але не на шкоду єдності іспанських націй і солідарності між ними. Нова форма територіального устрою (як ми вже сказали, що не одержала ніякого визначення в конституції) припускає вертикальний розподіл державної влади між центральними інститутами влади (центром) і територіальними інститутами (так званими *comunidades autonomas*, автономними співтовариствами) і, у правовій доктрині визначається як регіоналістська держава.

Важливо відзначити, що при автономізації Іспанії приділяється увага не конституціональній зумовленості автономних співтовариств, а добровільному одержанню територіями статусу автономії, що залишає за ними право на ініціативу створення автономій; поступовості цього процесу, тому що необхідно виробити статути автономій для конкретизації різноманітних аспектів автономії, провести реформи для наділення автономних співтовариств загального режиму новими повноваженнями (ст. 148.2 Конституції Іспанії) і, за бажанням центра, прийняти органічні закони про передачу повноважень від центра автономним співтовариствам (ст. 150.2 Конституції Іспанії); переговорам і політичним угодам між політичними силами, представленими в парламенті Іспанії. Так, стаття 143.1. Конституції Іспанії закріплює, що в здійснення права на автономію, визнаного Конституцією, прикордонні провінції із загальними історичними, культурними й економічними ознаками, острівні території й провінції, які представляють історичну регіональну одиницю, можуть одержати самоврядування й утворити автономні співтовариства. Право ініціативи про надання автономії належить всім зацікавленим депутатам або відповід-

ному міжостровному органу й двом третинам муніципалітетів, населення яких становить щонайменше більшість виборчих корпусів кожної провінції або кожного острова. Ці умови повинні бути виконані протягом 6 місяців після першої угоди по цьому питанню, прийнятого яким-небудь із зацікавлених місцевих одиниць. У випадку негативного рішення ініціатива може бути почата знову лише по закінченні п'яти років.

Генеральні кортеси Іспанії, шляхом видання органічного закону, керуючись національними інтересами, можуть: а) дозволити створення автономного співтовариства, б) затвердити або, якщо це необхідно, надати статут про автономію територіям, які не входять у структуру провінційної організації; в) здійснювати право ініціативи, передбачені в пункті 2 статті 143, підмінюючи місцеві одиниці [1, с.20].

Проект статуту виробляється асамблеєю, яка складається із членів депутації або міжостровного органу провінцій і депутатів і сенаторів, вибраних у цих провінціях, і передається в Генеральні кортеси для його затвердження законодавчим шляхом. Статут є основною інституціональною нормою кожного автономного співтовариства, які держава визнає й охороняє як складову частину свого законодавства.

Правова природа Статуту автономії має двоякий характер: з одного боку, він є парламентським законом – «органічним» законом, («organic» або reinforced law), оскільки повинен бути затверджений більшістю голів. Але з іншого боку, у самій конституції сказано, що він є «основним інституціональним законом для кожного автономного співтовариства» (ст. 147.1). Цей закон, прийнятий при особистій участі народу, який дає життя новій політичній організації, і в цьому змісті він явно виконує функцію конституції автономії, хоча формально і не є ею. У преамбулі Статуту Каталонії, наприклад, сказано, що Каталонія проголошує своє бажання стати самоврядним співтовариством [6]. Таким чином, Статут – незвичайний органічний закон, незвичайний як по процедурі прийняття, так і по своїй функції.

Статут про автономію повинні містити: а) назву співтовариства, б) кордони його території; в) найменування, структуру й місцеперебування власних автономних інститутів; г) повноваження, які надаються в рамках Конституції, і підстави для передачі йому відповідних служб. Перегляд статутів здійснюється з дотриманням порядку, встановлюваними самими, але в кожному разі потрібне його схвалення Генеральними кортесами шляхом прийняття органічного закону.

Право автономних співтовариств припускає: а) гарантії власної політичної системи для кожної громади, зі своїми установами, що діють у межах власної юрисдикції незалежно від загального курсу державних; це припускає, як у випадку Каталонії, право мати свою власну партійну систему, причому деякі із цих партій можуть засновуватися винятково в границях автономного утворення;

б) право створювати свою власну юридичну систему, інтегровану в систему законів держави як підсистема, тобто право на систематизований збір нормативних актів, які регулюють життя співтовариства;

в) проведення власної політики, тобто можливість вживати політичні дії відповідно до рішень, прийнятими правлячою більшістю в органах влади співтовариства;

г) право брати участь у прийнятті державних рішень за допомогою різних процедур, що забезпечують співробітництво із центральною владою;
д) право мати свої власні економічні ресурси для задоволення своїх потреб, тобто право на фінансову автономію [7].

Генеральні кортеси можуть передавати автономним співтовариствами повноваження приймати законодавчі акти за умов дотримання принципів, основ і директив, встановлених державним законом. Більше того, Баскський парламент має право на видання законів, що діють як на території автономії, так і за її межами. Так, у відповідності зі статтею 20 Статуту «Про автономію Країни Басків», «Країна Басків має законодавчі й виконавчі повноваження в інших областях, які шляхом видання органічного закону передає або делегує їй держава відповідно до Конституції й по клопотанню Країни Басків» [1, с. 330]. У кожному такому законі повинен передбачатися порядок контролю з боку Генеральних кортесів над законодавчими нормами автономних співтовариств [1, с. 21].

«Автономна організація», після утворення включає наступні органи влади: Законодавчу асамблею, яка обирається шляхом загального голосування по системі пропорційного представництва; Урядова рада з виконавчими й адміністративними функціями, голова якої обирається Асамблеєю із числа його членів і призначуваного Королем; голова Урядової ради здійснює вище представництво відповідного автономного співтовариства й у ньому представляє державу. Голова й члени Урядової ради несуть політичну відповідальність перед Асамблеєю. Вищий суд правосуддя автономії є вищим органом судової влади в автономному співтоваристві. Докладно регулюється в статутах право автономії створювати свої поліцейські чинності [1, с. 21].

Таким чином, вищенаведене свідчить про досить широкі повноваження автономних утворень Іспанії, що дає підстави класифікувати її територіальний устрій як регіоналістська держава.

Література:

1. Іспанія. Конституція й законодавчі акти. – М.: Прогрес. –1982. – 380 с.
2. Чиркин В. Е. Конституційне право закордонних країн. – М.: Юристь. – 1997. – 566 с.
3. Подколзин А. В. Про політико-правовий простір федералізму // Вісник МГУ. – 1997. – № 2. – С. 14–28.
4. Казанська Г. В. Особливий випадок Корсиканської автономії // Поліс. – 1995. – № 5. – С. 136–140.
5. Гладышев В. Іспанський досвід рішення національного питання // Росія XXI. – 1993. – № 9. – С. 56–65.
6. Энрик Фоссас Эспадалер. автономія Каталонії // <http://poli.vub.ac.be/publi/etni-3/fossas.htm>
7. Джорди Жария й Манзано Новий Устав Каталонії. Нове в положеннях про статус Каталонії в складі Іспанії // «Казанский федералист». – 2007. – № 1. – С. 45.